

Onderwijsregio

Midden

Nederland

Primair onderwijs

2026

Impact in kaart

Werkwijze om impact in kaart te brengen

Wilke van Beest, Patricia Brouwer, Marieke Zielhuis en Elske van den Boom
Hogeschool Utrecht en Onderwijsregio Midden-Nederland PO

HOGESCHOOL
UTRECHT

Inhoud

Aanleiding	4
Aanpak	4
Impactmodellen	6
Werkwijze	9
Impactvragen	12
Hoe verder?	13
Literatuur	14

Onderwijsregio

Midden

Nederland

Primair onderwijs

I HU

Colofon

Deze tool is ontwikkeld in opdracht van Onderwijs Regio Midden-Nederland PO door Hogeschool Utrecht. Voor vragen of suggesties mail naar: wilke.vanbeest@hu.nl of patricia.brouwer@hu.nl.

Om te refereren naar deze tool, gebruik je:

Van Beest, W., Brouwer, P., Zielhuis, M. & Van den Boom-Muilenburg (2026). *Impact in Kaart, een werkwijze om impact in kaart te brengen*. Utrecht: Hogeschool Utrecht.

Aanleiding

De Onderwijsregio Midden-Nederland PO initieert diverse activiteiten om de samenwerking en kennisdeling tussen onderwijsinstellingen te versterken. Met deze initiatieven wil de Onderwijsregio bijdragen aan oplossingen voor het arbeidsmarkt vraagstuk, aan de kwaliteit van opleiden en inductie van nieuwe onderwijsprofessionals, en aan hun verdere loopbaanontwikkeling.

Er is behoefte aan een passende manier om deze activiteiten te evalueren. Enerzijds om verantwoording af te leggen richting het Ministerie van OCW, anderzijds om zelf te leren van de effecten die de activiteiten (kunnen) hebben.

Op dit moment ligt de focus van evaluaties vooral op het proces. De wens is daarom om te komen tot een onderbouwde én praktisch toepasbare werkwijze die ook de impact van de activiteiten inzichtelijk maakt. Onze opdrachtformulering luidt dan ook: ontwikkel een werkwijze die de Onderwijsregio Midden-Nederland PO ondersteunt bij het in kaart brengen van de impact van haar activiteiten. Het lectoraat Werken in Onderwijs (Hogeschool Utrecht) is gevraagd om deze opdracht uit te voeren en heeft een samenwerking gezocht met de lectoraten Organiseren van Verandering in Onderwijs en Onderzoekend Vermogen van Hogeschool Utrecht.

Aanpak

Om tot een passende werkwijze voor de Onderwijsregio Midden-Nederland te komen, hebben we drie impactmodellen vergeleken op hun geschiktheid om de impact van activiteiten inzichtelijk te maken.

Een stapsgewijze aanpak

Er bestaan verschillende manieren om naar impact te kijken. Vaak wordt impact in verband gebracht met de wens om effecten van activiteiten meetbaar te maken. Van Vliet (2022) verwijst in dit kader naar het Standaard Logisch Model, dat uitgaat van een lineaire keten: input > activiteiten > output > outcome > impact. Deze benadering sluit aan bij de Theory of Change, één van de kaders waar we later op ingaan. Volgens Spaapen & Van Drooge (2011) en Van Vliet (2022) is deze lineaire benadering echter onvoldoende om impact echt te begrijpen. Impact ontstaat namelijk niet alleen als eindpunt van een reeks stappen.

Impact ontstaat in interacties

Niessen (2025) beschouwt impact als iets dat ontstaat wanneer mensen elkaar ontmoeten. Hij spreekt van een “binnenkant perspectief”: in de ontmoeting verandert er iets in mensen waardoor ze in beweging komen. Dit legt de nadruk op relationele, vaak onvoorspelbare dynamiek.

Ook Coombs (2025) pleit voor een iteratieve, niet-lineaire manier van kijken naar impact. Deze benadering sluit aan bij modellen zoals het **Netwerkimpactmodel** (HAN, 2023) en het **PRIME model** (Greven & Andriessen, 2019):

- Het Netwerkimpactmodel (HAN, 2023) helpt om de impact van netwerken bewust, gestructureerd en bespreekbaar inzichtelijk te maken.
- Het PRIME model (Greven & Andriessen, 2019) bestaat uit vier elementen: kennisontwikkeling, productontwikkeling, professionaliseren en systeemontwikkeling en richt zich op typen activiteiten en de doelen die daarmee worden nagestreefd.

Deze modellen vullen elkaar daardoor goed aan.

Waarom ook de Theory of Change relevant blijft

Hoewel de **Theory of Change** (zoals toegepast door NWO) een stapsgewijze benadering hanteert, is dit in de praktijk vaak helpend bij het plannen en onderbouwen van impactgericht werken en de evaluatie daarvan. In dit kader past ook de Small Wins-benadering (Termeer & Dewulf, 2019): een benadering gericht op kleinschalige veranderinitiatieven die leiden tot bredere systemische verandering. Dit sluit nauw aan bij de opgaven waar de Onderwijsregio Midden-Nederland PO voor staat — zowel maatschappelijk als binnen de schoolgemeenschappen.

Productieve interacties als kern van impact

In alle drie de benaderingen — **Theory of Change** (NWO), **Netwerkimpactmodel** (HAN, 2023) en **PRIME** (Greven & Andriessen, 2019) — wordt erkend dat impact niet uitsluitend achteraf zichtbaar wordt, maar juist tijdens projecten ontstaat. De benadering om naar impact te kijken als iets dat ontstaat in interacties wordt productieve interacties genoemd en komt terug in alle drie de benaderingen.

Productieve interacties kunnen zijn:

- Directe interacties, zoals gesprekken, trainingen, bijeenkomsten, of samenwerking op basis van een gedeelde werkwijze
- Indirecte interacties, via ‘dragers’ zoals rapportages, tools of producten

Deze interacties kunnen deels worden gepland of evalueren in de tijd, waardoor zicht wordt verkregen op de impact en het proces dat daarbij past. Deze procesmatige kijk past goed bij de dynamiek van onderwijsinnovatie: verandering is relationeel, context gebonden en ontwikkelt zich stap voor stap.

Vanuit deze invalshoek zullen we de drie impactmodellen verder toelichten.

Impactmodellen

Drie impactmodellen in de onderwijscontext

De drie impactmodellen worden hieronder kort toegelicht, inclusief hun belangrijkste sterke punten en aandachtspunten. Deze beschrijvingen vormen de basis voor het gezamenlijk ontwikkelen van een werkwijze om de impact van activiteiten van de Onderwijsregio Midden-Nederland PO in kaart te brengen.

1 Netwerkimpactmodel

Het Netwerkimpactmodel (HAN, 2023) helpt om de meerwaarde van samenwerkingsverbanden zichtbaar en bespreekbaar te maken. Het richt zich op de impact voor doelgroepen, organisaties én de samenleving, en stimuleert een gedeelde dialoog tussen betrokken partners. Voor Onderwijsregio Midden-Nederland PO is dit model bijzonder bruikbaar om opbrengsten van regionale samenwerking — bijvoorbeeld tussen scholen, gemeenten en zorgpartners — te analyseren, te communiceren en te verantwoorden.

2 PRIME model

Het PRIME model (Greven & Andriessen, 2019) is ontwikkeld om de blik binnen praktijkgericht onderzoek te verruimen naar de impact die ontstaat op andere manieren dan alleen via de klassieke route van kennisontwikkeling. In praktijkgericht onderzoek loopt impact ook via het professionaliseren van mensen, via producten die worden ontwikkeld, en via systemen die veranderen:

- Kennisontwikkeling
- Productontwikkeling
- Professionalisering
- Systemontwikkeling

In de context van het primair onderwijs biedt dit model houvast om verschillende soorten activiteiten en de bijbehorende impact inzichtelijk te maken. Het helpt bovendien om onderscheid te maken tussen typen doelen en aanpakken, bijvoorbeeld bij pilots voor nieuwe lesmethoden, professionaliseringsactiviteiten of de ontwikkeling van kennisproducten.

3 Theory of Change

De Theory of Change (NWO) biedt een strategisch raamwerk waarin aannames, activiteiten en beoogde effecten expliciet met elkaar worden verbonden. Het model maakt zichtbaar hoe interventies bijdragen aan lange termijn doelen en bredere maatschappelijke effecten. Voor onderwijsregio's is dit vooral relevant bij programma's die draaien om complexe opgaven, zoals kansengelijkheid of brede talentontwikkeling. Het helpt om doelgericht te werken en keuzes te onderbouwen.

Elk model heeft een eigen focus, instrumentarium en toepassingsgebied. Door ze naast elkaar te zetten (Tabel 1), ontstaat een beeld van hoe ze elkaar kunnen aanvullen en samen kunnen bijdragen aan een werkwijze voor het zichtbaar maken van impact.

	Netwerkimpactmodel	PRIME-model	Theory of Change
Focus	In kaart brengen van samenwerkingsnetwerken en hun meerwaarde	Formuleren van doelen en activiteiten om impact te maken	Maken van een logische keten van interventies naar impact
Nut	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maakt zichtbaar wat de samenwerking oplevert voor leerlingen, professionals en organisaties ▪ Stimuleert dialoog tussen partners over doelen, waarden en opbrengsten ▪ Helpt bij het verantwoorden van netwerkactiviteiten richting bestuur en subsidiegevers 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verheldert hoe kennis, producten en professionalisering bijdragen aan een beoogd doel ▪ Helpt bij het plannen en evalueren van projecten en activiteiten 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dwingt tot explicitering van aannames, doelen en tussenstappen ▪ Verbindt activiteiten aan beoogde maatschappelijke effecten ▪ Helpt bij het monitoren en bijsturen van beleid
Type instrument	Het bevorderen van een dialoog	Het in kaart brengen van impact ten behoeve van planning en evaluatie	Het in kaart brengen van een impactketen
Impact-dimensies	Doelgroepen, organisaties, samenleving	Kennis, producten, personen, systemen	Outcomes en maatschappelijke effecten
Huidige gebruiks-context	Onderwijsregio's en samenwerkingsverbanden	Hogescholen, onderzoeksprojecten	Brede programma's, beleid en strategieontwikkeling

Tabel 1: Vergelijking Netwerkimpactmodel (Han, 2023), PRIME-model (Greven & Andriessen, 2019) en Theory of Change (NWO)

Gezamenlijk bieden deze modellen een rijk palet aan perspectieven om impact in Onderwijsregio Midden-Nederland PO te begrijpen en te versterken. Het Netwerkimpactmodel legt nadruk op samenwerking en het netwerk, het PRIME-model op activiteiten en Theory of Change op strategische planning. Impact wordt daarmee niet alleen een kwestie van cijfers, maar een proces van meervoudige waardecreatie dat bijdraagt aan duurzame verbetering van onderwijs en samenleving. Ze helpen onderwijsregio's om niet alleen te doen, maar ook te leren van wat ze doen, en om keuzes te maken die duurzaam bijdragen aan beter onderwijs.

Door deze modellen te gebruiken in een werkwijze kunnen onderdelen waar passend ingezet worden en ontstaat een gedeeld taalveld waarin professionals, beleidsmakers en onderzoekers samen kunnen reflecteren, sturen en verantwoorden.

De modellen zijn op de volgende manier gebruikt:

Theory of Change (NWO): via het centraal zetten van de impact, en daaraan relateren van de opbrengsten (outputs en outcomes). Dit zet aan om steeds uit te gaan van dat uiteindelijke doel.

Netwerkimpactmodel (HAN, 2023): via het onderscheiden van diverse samenwerkingszones/ sferen van invloed/ groepen: actieve kern, betrokken netwerk, relevante context. Dat zet aan om steeds na te denken over met wie de waardecreatie plaatsvindt en hoe dat in het grotere verhaal past. We focussen bewust op de bijdragen van het netwerk aan de impact. De onderliggende theorie hiervoor komt van Maarten Kok (2012) en heet Contribution Mapping. De theorie is gericht op de manier waarop een netwerk met direct verbonden actoren, gelinkte actoren en indirect verbonden actoren samen bijdragen aan de beoogde impact doordat zij allemaal op een bepaalde manier een "contributie" leveren.

PRIME (Greven & Andriessen, 2019): via de vierdeling die wordt gebruikt om de verschillende inspanningen of activiteiten (en bijbehorende outcomes / outputs) te typeren en na te denken over passende keuzes hierin.

Werkwijze

De werkwijze bestaat uit vijf stappen, die in willekeurige volgorde kunnen worden doorlopen, en een canvas (zie [pagina 11](#)). Dit canvas is los te gebruiken van de werkwijze. Beide kunnen zowel individueel als gezamenlijk worden gebruikt. Ze zijn zo ingericht dat ze aansluiten bij de dynamiek van regionale samenwerking, bij de principes van productieve interacties én bij de behoefte aan zowel verantwoording als leren.

1 Verhelder het doel en de impact (achterliggend doel en de verwachte of bereikte impact)

Wat je doet:

- Formuleer de langetermijnambitie (bijvoorbeeld: bijdragen aan kansengelijkheid, versterken van het regionale opleidingsklimaat, verbeteren van instroom en behoud)
- Bespreek welke doelen er in dit project behaald kunnen worden welke aannames daarbij horen: waarom denken we dat deze doelen bijdragen aan de lange termijn ambitie?

Waarom dit kan werken:

Door de doelen te verbinden aan de lange termijn ambitie worden deze verbonden aan impact en de context waarin het project of programma zich afspeelt.

2 Maak het netwerk zichtbaar (door wie)

Breng in kaart wie er bijdraagt aan de impact:

- Deelnemers / doelgroepen: Wat vraagt de verandering van leerlingen, startende leraren, zittend personeel?
- Organisaties: Wat vraagt de verandering van scholen, besturen, partners?
- Het regionale ecosysteem / de samenleving: Wat vraagt de verandering van relevante derden?

Denk bijvoorbeeld aan:

- Gezamenlijke reflectiesessies
- Partnerdialogoog (kwalitatieve opbrengsten)
- Observaties, voorbeelden, casuïstiek
- Indirecte interacties binnen de actieve kern, het betrokken netwerk en met relevante derden zijn bijvoorbeeld: rapportages, handreikingen, kennisproducten, presentaties

Het Netwerkimpactmodel kan hierbij ondersteunen.

Waarom dit kan werken:

Door in kaart te brengen wie er gedurende een project of programma een bijdrage levert, verschuift de aandacht van alleen eindresultaten naar het proces dat impact genereert.

3 Benoem de activiteiten (activiteiten en opbrengst)

Impact kan ontstaan in drie verschillende contexten: in de actieve kern, binnen het betrokken netwerk of door relevante derden. Maak daarom inzichtelijk welke activiteiten worden opgepakt binnen de verschillende contexten (zie canvas op [pagina 11](#)). Activiteiten kunnen zijn: gesprekken, bijeenkomsten, trainingen, gezamenlijke werkwijzen, intervisie of bijvoorbeeld expertmeetings.

Indirecte interacties binnen de actieve kern, het betrokken netwerk en met relevante derden zijn bijvoorbeeld: rapportages, handreikingen, kennisproducten, presentaties.

Waarom dit kan werken:

Hiermee verschuift de aandacht van alleen eindresultaten naar het proces dat impact genereert. Door een onderverdeling te maken in drie verschillende contexten, wordt ook bijvoorbeeld de invloed van andere relevante projecten helder.

4 Categoriseer de activiteiten (impact via)

Gebruik de PRIME dimensies om te bepalen wat voor soort activiteit het betreft en welke impact verwacht mag worden of gerealiseerd is:

- Kennisontwikkeling – ontwikkelen of delen van kennisproducten
- Productontwikkeling – ontwikkelen of delen van materialen, tools, leerlijnen, formats
- Professionalisering – ontwikkelen of geven van trainingen, intervisies, regionale leertrajecten
- Systeemontwikkeling – ontwikkelen en realiseren van duurzame samenwerking, nieuwe routines, gedeelde taal

Waarom dit kan werken:

Activiteiten zijn vaak moeilijk vergelijkbaar. PRIME helpt om activiteiten te ordenen en om op activiteitsniveau verwachtingen te formuleren. Hiermee kan het gesprek gevoerd worden over wat passende of nodige stappen zijn in het grotere verhaal.

5 Evalueer en leer

Combineer inzichten uit de voorgaande stappen in een korte, overzichtelijke reflectie:

- Wat waren de beoogde activiteiten? Zijn deze gerealiseerd?
- Dragen de activiteiten inderdaad bij aan het beoogde doel?
- Zijn de juiste mensen betrokken?
- Wat leren we voor de volgende activiteit?

Waarom dit kan werken:

Door te reflecteren op de activiteiten wordt de evaluatie ingezet als manier om te leren en ontwikkelen.

Wat evalueer of plan je?

(titel project / programma)

Achterliggend doel

Verwachte of bereikte impact

(bijdrage van project / programma aan het doel)

Opbrengsten

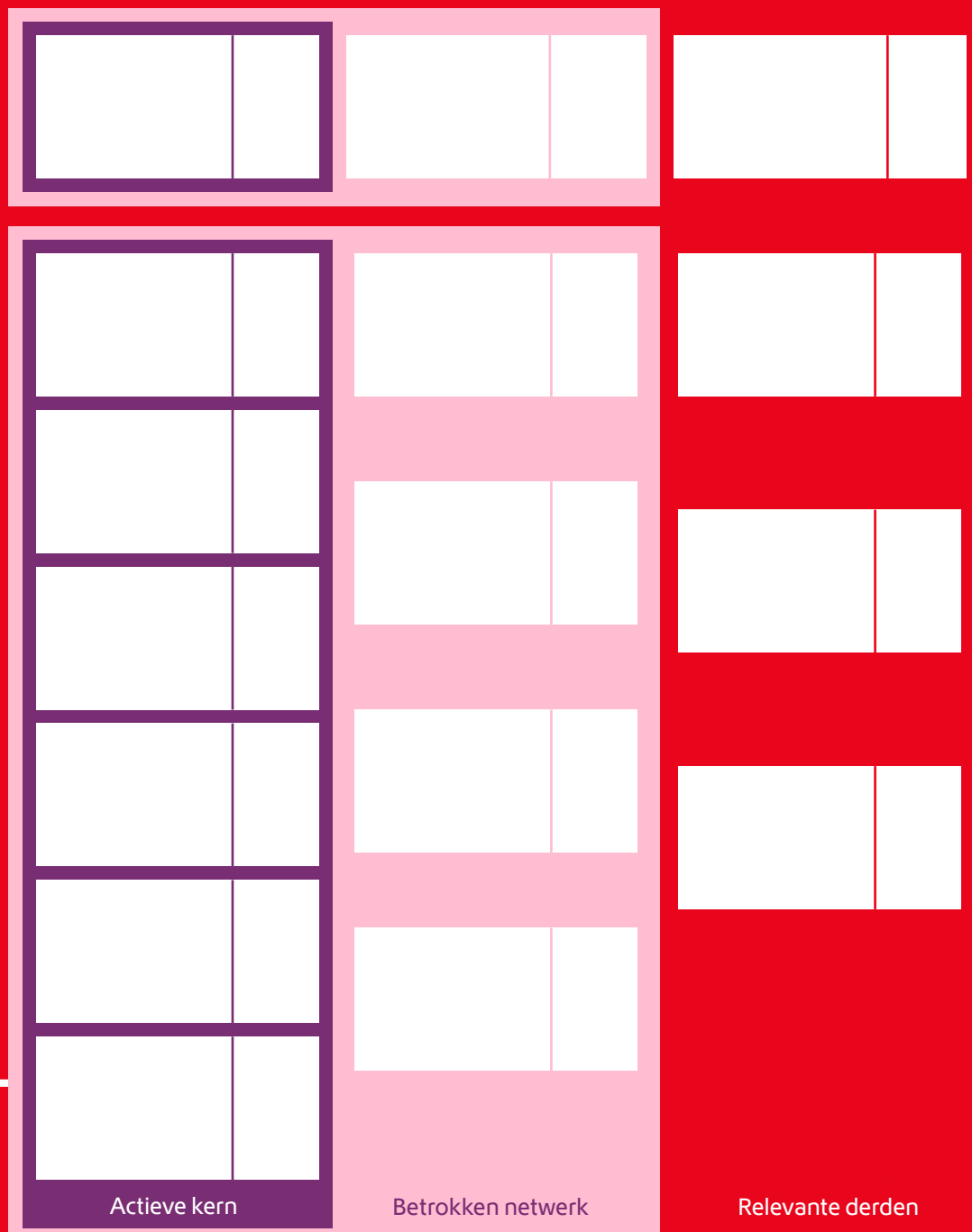
(wat ligt er als project / programma afgerond is)

Belangrijke activiteiten

(voor deze impact)

Via:
Kennis (1)
Producten (2)
Professionalisering (3)
Verandering (4)

...	1	2
...	3	4

Door wie?

(wie draagt bij)

--	--	--

Impactvragen - Hoe kom je tot impact?

Wat plan of evalueer je?

- Wat ga je doen, of heb je gedaan binnen dit project?

Achterliggend doel

- Aan welk groter doel draagt deze activiteit of dragen deze activiteiten uiteindelijk bij?
- Hoe helpt deze activiteit/helpen deze activiteiten de regio in de ontwikkeling richting haar strategische ambitie?
- Welke maatschappelijke effecten hopen we op termijn te zien?
- Welke aannames liggen hierachter en kloppen die nog?
- Past deze activiteit binnen het grotere doel of de missie?

Verwachte of bereikte impact

Doelgroep(en)

- Wat is er veranderd voor bijvoorbeeld leraren, starters, leerlingen of andere deelnemers?
- Wat doen zij nu anders, beter of bewuster?

Organisaties

- Wat is er veranderd binnen scholen of besturen?
- Welke routines, afspraken of werkwijzen zijn veranderd?

Regionale context/samenleving

- Hoe draagt deze activiteit bij aan regionale doelen (arbeidsmarkt, kansengelijkheid, ontwikkeling van een lerend netwerk)?
- Is er sprake van een duurzame verandering of versterking van het ecosysteem?
- Welke beleidskaders, financiering of regionale ontwikkelingen spelen mee?

Opbrengst

- Wat heeft de activiteit opgeleverd aan concrete producten of inzichten?
- Welke veranderingen zien we bij betrokkenen?
- Wat vertellen betrokkenen of partners over de opbrengst?
- Wat hebben we geleerd tijdens het proces?
- Wat moeten we accepteren als "niet maakbaar"? Hoe kunnen we hiermee omgaan of op anticiperen?

Belangrijke activiteiten

- Welke activiteiten voeren we precies uit?
- Op welke momenten ontmoeten mensen elkaar en wat gebeurt daar?
- Hoe worden partners betrokken en geïnformeerd?
- Wat doen we om samenwerking te versterken?
- Wat is precies de activiteit die we uitvoeren?
- Wat is de bedoeling van de activiteit?
- Welk probleem, vraagstuk of kans staat centraal?
- Hoe draagt deze activiteit bij aan de bredere ambitie van de Onderwijsregio Midden-Nederland PO?
- Welke omstandigheden of ontwikkelingen beïnvloeden het succes van de activiteit?
- Welke externe factoren kunnen impact van de activiteit beperken of juist vergroten?

Door wie?

- Wie zijn direct betrokken bij deze activiteit?
- Welke partners uit het netwerk spelen een rol (bijv. besturen, gemeenten, lerarenopleidingen)?
- Welke rol pakt iedere partner?
- Wie missen we nog om de gewenste impact te bereiken?
- Hoe zorgen we dat alle partners eigenaarschap ervaren?

Gebruik hiervoor ook het netwerkimpactmodel: <https://svrk.nl/netwerkimpactmodel/>

Wanneer

- Wanneer vindt de activiteit plaats?
- Wanneer verwachten we welke opbrengsten?
- Wanneer evalueren we tussentijds en achteraf?
- Wanneer halen we input op bij partners of deelnemers?
- Wanneer bepalen we of opschaling of bijsturing nodig is?
- Is het tijdpad realistisch voor de beoogde impact?

Hoe verder?

De impactkaart is klaar om uitgetoetst te worden. Over een halfjaar evalueren we deze manier om impact in kaart te brengen graag samen met jullie.

Voor tussentijdse feedback, vragen en/of opmerkingen, mail naar: wilke.vanbeest@hu.nl

Literatuur

- **Coombs, S. K., Meister-broekema, P., & Meijer, I. (2025).** *Using contribution mapping to evaluate the research impact of Universities of Applied Sciences.* 34(1), 1–13.
- **Greven, J., & Andriessen, D. (2019).** *PRIME: Practice-based Research Impact Model for Evaluation.* Hogeschool Utrecht.
- **HAN (2023).** *Leren(d) Impact Maken – Achtergrondrapportage.* Hogeschool van Arnhem en Nijmegen.
- **Kok, M. O., & Schuit, A. J. (2012).** *Contribution mapping: A method for mapping the contribution of research to enhance its impact.* *Health Research Policy and Systems*, 10(21).
doi.org/10.1186/1478-4505-10-21
- **Niessen, T. (2025).** *Impact als responsabiliteit.* Fontys.
- **NWO.** *Impact-plan benadering.* Geraadpleegd op 7 april 2026 via:
[Impact Plan Benadering | NWO.](#)
- **Rivera, L., et al. (2019).** *Research impact definitions and frameworks.*
- **Spaapen, J., & Van Drooge, L. (2011).** *Introducing productive interactions in social impact assessment.*
- **Termeer, C.J.A.M., Dewulf, A., 2019.** *A small wins framework to overcome the evaluation paradox of governing wicked problems.* *Policy and Society* 38, 298–314. doi.org/10.1080/14494035.2018.1497933
- **Van der Tier, M., et al. (2022).** *Impact en verantwoording in praktijkgericht onderzoek.*
- **Van Vliet, M. (2022).** *Impact in de driehoek onderwijs, onderzoek en beroepspraktijk.*

Onderwijsregio

Midden
Nederland

Primair onderwijs

HOGESCHOOL
UTRECHT